

1 Antonimai

Užduotys ir klausimai

1. Perskaitykite J. Erlicko eilėraštį. Raskite antonimus. Ką poetas jais išreiškia?

Krepšinis

Apie jį visi tik kalba,
Suka laikrodžius ir galvas, –
Aš maniau kadais mažiukas –
Tai bulviakasis kolūky!

Kai išvydau ekrane,
Paaiškėjo – ne ir ne!
Nieks ten nearia, nesėja,
Traktorais nevažinėja.

Vienas ginas, kitas puola,
Trečias ant grindų parpuola,
O visų ilgiausias dėdė
Moka iš viršaus įdėti.

Vienas dėdė – pagrindinis,
Kitas sėdi – atsarginis,
Dvi komandos po penkis,
Ir visi jie – nemenki.

O teisėjas – tai mažytis,
Kam reikėtų jo klausyti?
Kad sušvilps – net sienos virpa!
Gal milicijoj jis dirba?

Būna tarp didžiųjų žaidėjų
Ir mažų nelyg teisėjų –
Šokinėja baisiai mikliai
Kaip gamybiniai rodikliai.

Susikimba dičkiai bartis –
Mažas šmurkšteli pro tarpą...
Dičkis kamuolį pasuoja –
Mažas – capt jį – ir į kojas...

2. Pasirinkite kūrinį ir raskite jame antonimų vartojimo pavyzdžių. Paaiškinkite, ką jie suteikia tekstui.

3. Kokių žinote stilistinių figūrų, paremtų antonimais. Pasidomėkite (prisiminkite), kokią stilistinę figūrą vadiname *katachreze*, *oksimoronu*. Pateikite literatūros kūrinių pavyzdžių su minėtomis stilistinėmis figūromis.

4. Remdamiesi elektroniniu *Antonimų žodynu* (interneto prieiga <http://lkiis.lki.lt/antonimu>) raskite antonimais pagrįstų patarlių ir kitų smulkiosios tautosakos pavyzdžių, kurie apibūdintų ir papildytų lietuvių žodinį portretą. Pavyzdžiui, lietuvių darbštumą apibūdina patarlė *Darbštus žmogus pailsi tik sirgdamas, o tinginys – ir dirbdamas*.

5. Hierarchine tvarka surašykite 5 (galima ir daugiau), Jūsų nuomone, svarbiausias lietuvių (arba draugo) vertybes. Ką jos sako apie lietuvių tautą (ar draugą)? Šalia surašykite vertybių antonimus. Kaip pasikeistų lietuvių (arba draugo) portretas?

2 Frazeologizmai

Užduotys ir klausimai

Didelį lietuvių kalbos leksikos sluoksnį sudaro žemdirbio kultūros žodžiai. Žemės dirbimas, gyvulių auginimas – svarbiausi lietuvių pragyvenimo šaltiniai, turėję nemažą įtaką mūsų senelių, tėvų gyvenimo būdui. Visa tai atsispindi ir kalboje.

1. Daugiausiai frazeologizmų, apibūdinančių lietuvių tautą, jos įpročius, gyvenimo būdą, susiję būtent su naminiais gyvuliais ir paukščiais: šunimi, kate, arkliu, kiaule, višta, gaidžiu. Naudodamiesi elektroniniu *Frazeologizmų žodynu* (interneto prieiga <http://lkiis.lki.lt/frazeologizmu>) išrašykite kelis frazeologizmus su minėtais žodžiais, taikliausiai apibūdinančius lietuvių portretą, jo gyvenimo būdą. Kokias asmens ir būdo savybes perteikia šie frazeologizmai?

2. Iš minėto *Frazeologizmų žodyno* išrašykite kelis frazeologizmus su žodžiais *uoga, medis, qžuolas*. Kokias lietuvių savybes perteikia šie frazeologizmai? Pasvarstykite, kodėl? Palyginkite pirmosios ir antrosios grupės frazeologizmus. Kokią išvadą galite padaryti?

3. Kokių žinote frazeologizmų, kurie atspindindėtų šiandienio gyvenimo, paveikto globalizacijos, informacinių technologijų, ypatybes?

3

Apibendrinamoji užduotis

Pasirinkite vieną iš elektroninių žodynų ir parašykite instrukciją, kaip juo naudotis.

Literatūra ir šaltiniai

Antonimų žodynas <http://lkiis.lki.lt/antonimu>.

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas <https://goo.gl/cf4B2q>.

Frazeologizmų žodynas <http://lkiis.lki.lt/frazeologizmu>.

Palionyte, A. *Lėksinė semantika kaip pasaulėvaizdžio atspindys 5–6 klasių mokinių rašto darbuose*. Vilnius, 2018.

Palyginimų žodynas <http://lkiis.lki.lt/palyginimu>.

Sinonimų žodynas <http://lkiis.lki.lt/sinonimu>.

Sisteminis lietuvių kalbos žodynas <https://goo.gl/9RHcSd>.

Zabarskaitė, J. *Ekspresyvioji lietuvių kalbos leksika ir vartosenos žodynai*.

Interneto prieiga <https://goo.gl/pveefh>.